

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Дипломна робота

на тему

**«ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи ПО-2м ДФН
спеціальності 013 Початкова освіта

Менджул Етелла

Керівник: Фенчак Л. М.

Рецензент: Староста В.І.

Мукачево – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Сутність та структура поняття професійної готовності майбутніх педагогів у науковій літературі	7
1.2. Психологічно-педагогічні основи сутності педагогічних умов професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи	19
1.3. Дослідження взаємозв'язку та взаємовпливу підготовки майбутніх вчителів початкової школи і їх мотивації до здійснення професійної педагогічної діяльності	25
1.4. Оновлення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів як важлива складова формування їх компетентності в умовах сьогодення	38
Висновки першого розділу	
РОЗДІЛ II. ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
2.1. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів згідно до вимог сучасних освітніх реформ	43
2.2. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до майбутньої діяльності	54
Висновки другого розділу	65
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ВСТУП

Сучасне українське суспільство здійснює значні перетворення системи професійної освіти в контексті європейських вимог. Посилення ролі освіти привело до витіснення концепції «освіта на все життя» концепцією «освіта впродовж життя», котра була прийнята світовим співтовариством. Зокрема, наголошується, що освіта в наш час не повинна завершуватися одержанням диплому – вона має тривати впродовж усього життя, стимулюючи розвиток людини на різних етапах її життєдіяльності. Реалізація концепції навчання впродовж життя як визначального фактора прогресивного розвитку країни спонукає до пошуків нового підходу до підготовки майбутніх фахівців, який ґрунтується на принципах сприяння сталому розвитку суспільства через накопичення конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти та саморозвитку впродовж життя.

Освітня політика нашої держави орієнтується на тенденції розвитку, що знайшло відображення в Законі України «Про вищу освіту» (2017), у Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), у Національній доктрині розвитку освіти, у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, в Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти та інших нормативних документах. Таким чином, перед закладами вищої освіти гостро постає проблема забезпечення умов для фахового зростання майбутніх учителів, готових до безперервного професійного саморозвитку впродовж життя, здатних постійно вдосконалювати себе й власну діяльність відповідно до потреб суспільства.

Сьогодні Україна переживає складний період радикальних перетворень у галузі освіти, намагаючись вийти на рівень світових стандартів. Стратегія співпраці України з Європейським Союзом передбачає поступове впровадження європейських норм і освітніх стандартів, інтеграцію національної системи вищої освіти в Європейський освітній простір для підготовки професійно-компетентних фахівців. Українські вищі педагогічні навчальні заклади мають значний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців початкової школи,

однак зміни у змісті початкової освіти значною мірою вплинули на характер професійної підготовки вчителів початкової школи. За останні роки проведено багато досліджень з проблем формування готовності до різних видів діяльності.

Актуальність дослідження зумовлена глибокими перетвореннями, що відбуваються в усіх галузях нашого суспільства. Нині, у складних суспільних умовах швидких змін, глобального оновлення не лише технологічної бази, а й ціннісної та інших сфер, загострюється проблема відповідності майбутніх педагогів потребам безпосередньої діяльності. Розв'язання цієї проблеми варто шукати в площині безперервного професійного розвитку й саморозвитку особистості впродовж життя. Ця проблема, передусім, стосується підготовки вчителів, адже саме вони є носіями і трансляторами загальнолюдських цінностей молодому поколінню.

У зв'язку з цим виникає необхідність в організації такої системи фахової підготовки майбутніх педагогів, яка б забезпечувала цілеспрямований процес формування їхньої готовності до безперервного професійного саморозвитку, що передбачає здатність постійно вдосконалювати свої особистісні та професійні якості й виявляється в бажанні та спроможності постійно підвищувати рівень професійної майстерності.

Особливої ваги набуває означена проблема в контексті підготовки майбутніх учителів початкових класів, педагогічна діяльність яких передбачає постійний розвиток особистісних і професійних якостей, удосконалення набутих компетентностей, підвищення рівня своєї педагогічної майстерності, творчої самореалізації тощо. Як засвідчує аналіз наукових досліджень, проблема підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності стала предметом доробок багатьох науковців.

У контексті нашого дослідження особливого значення набувають сучасні концепції філософії освіти (В. Андрущенко, Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лозовий та ін.); психолого-педагогічні аспекти формування готовності до професійної діяльності (Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, А. Маслоу, Б. Мастеров, В. Маралов, В. Рибалка, Г. Цукерман та ін.); педагогічні дослідження проблеми самовдосконалення та саморозвитку вчителя (Л. Зязюн,

В. Маралов, Л. Мітіна, М. Монтессорі, О. Пехота, Г. Селевко, В. Сластьонін, В. Сухомлинський та ін.); теоретико-методологічні основи професійної підготовки майбутнього вчителя (С. Гончаренко, Р. Гуревич, А. Линенко, Н. Ничкало, М. Сметанський, В. Шахов та ін.); ідеї творчого підходу до фахової підготовки майбутнього вчителя (О. Акімова, Б. Брилін, С. Сисоєва, Г. Тарасенко та ін.); дослідження в галузі професійно-педагогічної інноватики (А. Коломієць, М. Козяр, Н. Кузьміна, О. Пометун та ін.); шляхи реалізації компетентнісного підходу в освіті (І. Зимняя, О. Овчарук, В. Петрук, О. Савченко, В. Хуторської та ін.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов і методики їх реалізації щодо формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів початкових класів.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх фахівців початкової освіти.

Предмет дослідження: педагогічні умови та методика їх реалізації у формуванні готовності до професійної діяльності майбутніх учителів початкових класів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити дефінітивний аналіз поняття «готовність до професійної діяльності майбутніх вчителів» та з'ясувати його структурно-компонентний склад.
2. Визначити критерії, показники та охарактеризувати рівні готовності майбутніх учителів до професійної діяльності.
3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови та розробити модель формування готовності до професійної діяльності у майбутніх учителів початкових класів.

Практична значущість: Результати педагогічного дослідження можуть бути використані студентами під час проходження педагогічної практики зі спеціальності «Початкова освіта».

Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс **методів дослідження:** аналіз, синтез, порівняння, систематизація,

класифікація, конкретизація, моделювання, узагальнення наукових джерел з проблеми дослідження для вивчення теоретичних аспектів проблеми дослідження; визначення понятійно-категоріального апарату, з'ясування структури готовності майбутніх учителів до професійної діяльності, критеріїв та рівнів її діагностики, визначення педагогічних умов і моделі ефективної підготовки студентів з напрямку підготовки «Початкова освіта» до їх професійної діяльності.

Результати педагогічного дослідження даної проблеми висвітлені у таких публікаціях:

1. Менджул Е. В. Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до професійної діяльності / Е. В. Менджул, Л. М. Фенчак // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (м.Мукачєво, 25-26 жовтня 2018 року) / гол. ред. Т.Д. Щербан. – Мукачєво: МДУ, 2018. – С. 258-260

2. Менджул Е. В. Використання інноваційних педагогічних технологій у системі освіти / Менджул Е. В., Фенчак Л.М. // Збірник тез XIX всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми студентської молоді в сучасних інтеграційних умовах», 16-17 квітня 2019 року, Карпатський інститут підприємництва – С.43-44

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У даній роботі представлено результати ретроспективного аналізу означеної проблеми, здійснено дефінітивний аналіз поняття «готовність до професійної діяльності у майбутніх учителів початкових класів», охарактеризовано особливості професійної підготовки майбутніх учителів у контексті сучасних парадигм освіти.

Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про те, що категорія «готовність до професійної діяльності» є одним із ключових понять наукових досліджень у всіх його проявах: у філософії, що досліджує загальний розвиток людини; у психології, що висвітлює розвиток і саморозвиток особистості; у педагогіці, яка вивчає професійний розвиток майбутнього вчителя.

Сучасні педагогічні концепції спираються на творчу спадщину класичної педагогіки, що визнає саморозвиток особистості невід'ємною складовою освітнього процесу, провідним засобом і пріоритетною метою освіти (В. Давидов, А. Дістервег, Дж. Дьюї, Д. Ельконін, П. Каптерєв, Я. Коменський, М. Монтесорі, Й. Песталоцці, К. Ушинський, Г. Цукерман та ін.).

У результаті дослідження встановлено, що готовність майбутніх учителів до здійснення педагогічної професійної діяльності розглядається сучасними вченими (А. Бистрюкова, В. Ільчук, О. Пехота, Г. Полоз, Т. Стрільєвич, Т. Тихонова, П. Харченко та ін.) переважно як інтегративна властивість особистості, що виникає внаслідок інтеграції мотивів, потреб, цінностей, професійної самосвідомості, системи психолого-педагогічних, методичних та спеціальних знань, умінь і навичок; прагнення до творчої самореалізації, бажання досягти високих результатів у виконанні професійної діяльності.

Спираючись на наукове обґрунтування особливостей професійної діяльності вчителів початкових класів та сучасні парадигми розвитку вищої педагогічної освіти, готовність до здійснення професійної діяльності майбутніми вчителями початкових класів визначено нами як професійно важливу якість особистості студента, яка характеризується позитивним ставленням до педагогічної діяльності, прагненням до постійного

самовдосконалення на засадах акмеологічних позицій, що формується в процесі самостійного поглиблення фахових знань, розвитку психолого-педагогічних умінь і навичок, удосконалення педагогічної майстерності, а також реалізації особистісних можливостей і професійного творчого потенціалу.

Урахування результатів науково-теоретичного аналізу реального стану та власного практичного досвіду роботи дозволило зробити припущення, що формування готовності до майбутньої професійної діяльності у майбутніх педагогів під час фахової підготовки може бути забезпечено шляхом створення таких педагогічних умов:

- зміцнення мотиваційної основи під час підготовки до здійснення професійної діяльності у майбутніх фахівців початкової освіти на засадах акмеологічних позицій;
- реалізація компетентнісного підходу до фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів на основі педагогічної інноватики;
- збагачення творчого потенціалу студентів у процесі залучення до педагогічної діяльності у сфері початкової освіти.

Визначені педагогічні умови, що є складовою моделі формування готовності майбутніх учителів початкових класів до здійснення педагогічної діяльності, яку ми розуміємо як схематичне зображення структурних компонентів спостережуваного процесу відповідно до мети, завдань, методологічних підходів, що містить критерії, показники, рівні сформованості означеної якості, а також поетапну методику реалізації педагогічних умов.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>